



Anna Dirksdochter bijgenaamd Pierlapamp Een misdadige vrouw

Geboren in 1685 in Ede, sterft 22 jaar oud door beulshanden in Rhenen. Ze laat een dochtertje van 6 weken achter.

Een leven aan de zelfkant

Anna is de dochter van moeder Aeltje. Van haar vader is niet meer bekend dan zijn voornaam Dirck. Moeder Aeltje, geboren in Ede in 1658, leeft, of liever overleeft aan de zelfkant van de samenleving. Net als minstens 10 % van de bevolking in de vroegmoderne tijd, waaronder in meerderheid alleenstaande vrouwen. Moeder Aeltje, scharrelt door armoede gedwongen, de kost voor haar en haar kind bij elkaar, zwerfend met slecht betaalde seizoensarbeid, criminaliteit en liefdadigheid. En zo groeit Anna op tussen de heidenen (dat wil zeggen tussen zigeuners en landlopers) zoals het rechtbank verslag later zal vermelden. Steun voor deze sociale onderlaag is steeds minder voorhanden. In de middeleeuwen gold het als een goede daad om de armen een aalmoes te geven, na de reformatie ziet men armoede als luiheid en dus is het eigen schuld. Zo rond de eeuwwisseling stijgen de voedselprijzen ook nog eens sterk, wat zelfs leidt tot oproer her en der, ook in Rhenen. Zo gaat het met moeder en dochter van kwaad tot erger en worden ze onderdeel van een bende die rond trekt in de regio.

Misdadige vrouwen

Criminaliteit is een mannenzaak, toch? Niet als we naar het verleden kijken. Tegenwoordig zijn vrouwen verantwoordelijk voor 10 procent van de criminaliteit in Nederland, maar in de vroegmoderne tijd was soms meer dan de helft van de vervolgte misdadigers een vrouw. De misdaden waar de meeste vrouwen voor worden veroordeeld zijn vermogensdelicten, zedendelicten en geweldpleging. Bij Anna komen ze samen. Dat ze een dievegge is en bij grotere inbraken op de uitkijk staat om de rest van de bende te kunnen waarschuwen, dat moge duidelijk zijn. Ze heeft hiervoor in 1702 al eens 14 dagen “gezetten” en is dus een recidivist; een duidelijk verzwarende factor. Er is ook sprake van “vleselijke conversatie”, om in 17^e eeuwse terminologie te blijven, met iemand uit de bende als ze 16 is.

Geslachtsgemeenschap zonder getrouwd te zijn, is een ernstig vergrijp, veel erger nog dan diefstal en wordt een vrouw zeer zwaar aangerekend. En tot slot, zo blijkt bij verhoor in Rhenen, is Anna op haar 17^e in het Rhenensch Veen bevallen van een zoon. Een zoon, die enige dagen later door Aeltje is gewurgd, maar waarbij Anna en tante Hilletje geholpen zouden hebben. Kindermoord, die ze ook nog eens verborgen hebben gehouden! Dat laatste alweer een verzwarende factor.

Opgepakt

In 1707 is Anna opnieuw zwanger. Ondertussen wordt de bende steeds brutaler (of wanhopiger?) en worden Anna, haar moeder en haar tante opgepakt. Ze worden tot bovenstaande bekentenissen geprest en tekenen daarmee hun doodvonnis. Dood door verwurging en daarna ten toon gesteld op het galgenveld zo luidt hun straf. Aeltje en Hilletje ondergaan hun lot op 4 april. Anna mag eerst haar kind ter wereld brengen, een dag of tien



later. Het wordt een meisje, dat Maria wordt gedoopt. Eind mei is dan Anna aan de beurt om haar gruwelijke straf te ondergaan.

Literatuur

- Jean Rouge - Terechstellingen in Rhenen - Oud Rhenen jrg 1981/82
- Manon van der Heijden Misdadige vrouwen 2014

Elsje Chistiaens aan de galg door Rembrandt (1664)